

Μαγγελάνος (ιταλ. Magellano)

Fabio Turchetti και Luca Congedo

Μετάφραση: Κυριακή Γρίβα (μεταφράστρια), Γεώργιος Παππάς (ΤΕΙ Ηπείρου), Κων/νος Σκανδάλης

Επιμέλεια μετάφρασης: Ελένη Κασάπη και φοιτητές από την κατεύθυνση ιταλικής EMT-μετάφρασης και διερμηνείας, Α.Π.Θ. (Δήμητρα Αντωνίου, Δέσποινα Πασσαλή, Αλεξάνδρα Στέλλα).

Περίληψη

Μετάφραση από τα ιταλικά θεατρικού έργου των Fabio Turchetti και Luca Congedo βασισμένο σε χειρόγραφο του Antonio Pigafetta, με τίτλο “Relazione del primo viaggio intorno al mondo”, όπου περιγράφεται λεπτομερώς η πρώτη αποστολή περίπλου της Γης του Μαγγελάνου. Στόχος του κειμένου είναι η ανάδειξη του συναισθηματικού κόσμου και της εσωτερικής πάλης που βίωσε ο Μαγγελάνος ανάμεσα στις καθιερωμένες αξίες που είχε ο ίδιος ως Ευρωπαίος πολίτης του 16ου αι. και στην επαφή του με το διαφορετικό του νέου κόσμου που ανακαλύπτει.

Το έργο μεταφράστηκε για τις ανάγκες μουσικοθεατρικής παράστασης που δόθηκε στα Ιωάννινα, με την υποστήριξη του Πνευματικού Κέντρου Ιωαννίνων και της Περιφέρειας της Απουλίας (Ιταλία) με τη συμμετοχή των: Luca Congedo, Fabio Turchetti, Vincenzo Urso, Hermes Mangialardo και Ελένης Σοκορέλη.

Πράξη 1η

Ονομάζομαι Φερδινάνδος Μαγγελάνος. Ήμουν Πορτογάλος θαλασσοπόρος στην υπηρεσία του βασιλιά της Ισπανίας. Προσπάθησα να κάνω πρώτος το γύρο του κόσμου. Δεν τα κατάφερα. Κάποιοι σύντροφοί μου ναι, εκείνοι επέστρεψαν στην πατρίδα. Εγώ όχι. Πέθανα σε ένα νησί των Φιλιππίνων. Έπεσα στη μάχη, με το πρόσωπο μέσα στην, βαμμένη απ' το δικό μου αίμα, άμμο. Ούτε καν με έθαψαν. Εκπλήρωσα το πεπρωμένο μου. Πού πήγε η γριά, που το 'χε προβλέψει; Πού πήγαν οι ναύτες μου;

Ήταν η ανησυχία που με οδήγησε ως εκεί... Η ανησυχία ήταν σύντροφός μου μια ζωή. Ποιος περισσότερο ονειρεύεται, θα μου πεις-εκείνος που βλέπει τον κατά συνθήκη κόσμο ή όποιος στα όνειρα χάνεται; Τι είναι αληθινό; Τι πραγματικά ισχύει- το ψέμα που υπάρχει στην αλήθεια ή το ψέμα που το όνειρο γεννά; Ποιος απ' την αλήθεια απέχει περισσότερο- αυτός που βλέπει την αλήθεια στη σκιά ή αυτός που φωτισμένο όνειρο βλέπει;

Σαλπάραμε από την προβλήτα της Σεβίλλης στις 10 Αυγούστου 1519 με 5 καράβια και 237 ναύτες. Στην αποστολή υπήρχε κι ένας Ιταλός ο Αντόνιο Πιγκαφέττα, Ιππότης της Ρόδου, απ' τη Βιτσέντζα. Προσχώρησε σ' εμάς ως μισθοφόρος. Δεν είχε πραγματικό λόγο να έρθει. Το έκανε μόνο για την περιπέτεια. Γνώριζε πως οργάνωνα ένα ταξίδι σε μακρινές θάλασσες και μου ζήτησε την άδεια να ενταχθεί. Στην αρχή δεν μου άρεσε. Μετά έγινε σαν αδερφός μου. Κράτησε ένα πολύτιμο ημερολόγιο όπου κατέγραψε όλα όσα συνέβησαν. Οι ναύτες μου του αφιέρωσαν μία μπαλάντα.

Αφιερώνω αυτό το ταξίδι στον πατέρα μου. Προσπάθησα, πριν αναχωρήσω, να διαβάσω όλα τα βιβλία της βιβλιοθήκης του. Αν θες να γνωρίσεις πραγματικά έναν άνθρωπο- έλεγε κάποιος- πρέπει να ξέρεις τι έχει διαβάσει. Μου αρέσει να διαβάζω. Και να γράφω επίσης. Όμως δεν μου αρκεί. Η αφήγηση απλώς, για μένα δεν είναι αρκετή. Νιώθω σα να ισοπεδώνομαι στο χαρτί. Η ανησυχία που με καίει με οδηγεί πάντα στην αναζήτηση και των τριών διαστάσεων. Είναι σαν να νιώθω την ανάγκη να βγω από το βιβλίο και να συλλάβω το χρόνο και το χώρο. Τον ίδιο τεράστιο χώρο που μας περιβάλλει. Τον ουρανό και τη θάλασσα. Δύο γραμμές παράλληλες.

Ο Αντόνιο Πιγκαφέττα αναφέρει πως η Δημιουργικότητα είναι το κεντρικό στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης. Δύο γραμμές παράλληλες είναι το σύμβολο της δημιουργίας. Η Βίβλος ξεκινά με το γράμμα Βήτα, η μορφή του οποίου στην εβραϊκή θυμίζει το νούμερο δύο, δηλαδή τη δυνατότητα επιλογής.

Πράξη 2η

Κι επιτέλους φτάσαμε στη Βραζιλία. Αυτή η γη είναι του βασιλιά της Πορτογαλίας. Είναι τεράστια μεγαλύτερη από την Ισπανία, την Ιταλία και τη Γαλλία μαζί. Οι λαοί που κατοικούν εδώ είναι πραγματικά παράξενοι, τριγυρνούν γυμνοί. Ζωγραφίζουν το σώμα τους με τατουάζ, τρυπούν τα χείλη τους και διακοσμούν τα καπέλα τους με φτερά παπαγάλων. Κοιμούνται σε δίχτυα από σχοινιά που λέγονται «αμάκε» και ζουν όλοι μαζί σε μεγάλες καλύβες που ονομάζονται «μπόι». Έχουν βάρκες φτιαγμένες από ολόκληρο κορμό δέντρου, που τις λένε «κανό». Τρώνε το ανθρώπινο κρέας των εχθρών που σκοτώνουν, όχι γιατί είναι νόστιμο, αλλά γιατί σύμφωνα με το έθιμο έτσι θα τους θυμούνται Η Μαραγκατούμ ήταν μία πανέμορφη Ινδιάνα. Το όνομά της σημαίνει «η κάλλιστη». Μία μέρα ανέβηκε στο καράβι κι έκανε πίσσινγκ. Πήρε ένα καρφί μακρύ όσο ένα δάχτυλο, το οποίο βρήκε ποιος ξέρει πού, και τρύπησε το κρέας της... εγώ την παρακολουθούσα έτσι, χωρίς να μιλώ, έχασα τα λόγια μου.

Η αγάπη, όταν αποκαλύπτεται, δεν ξέρει πώς να φανερωθεί. Ξέρει καλά πώς να την κοιτάζει μα δεν ξέρει πώς να της μιλά. Όποιος θέλει να πει αυτό που νιώθει δεν ξέρει τι πρέπει να πει. Μιλιά: μοιάζει σα να ψεύδεται... Σιωπά: μοιάζει σα να ξεχνά... Αχ, αν όμως εκείνη μάντευε, αν μπορούσε να ακούσει το βλέμμα, κι αν ένα βλέμμα της αρκούσε για να ξέρει πως την αγαπούν! Αλλά όποιος νιώθει πολλά, σιωπά. Όποιος θέλει να πει αυτό που νιώθει μένει δίχως ψυχή και λέξεις, Μένει μόνος, τελείως!

Μείναμε σε αυτή τη γη 13 μέρες. Έπειτα συνεχίσαμε την πορεία μας προς την Ανταρκτική. Στις 34 μοίρες πλάτος Νότια συναντήσαμε ένα τεράστιο ποτάμι με γλυκό νερό. Σκεφτόμουν πως από εδώ θα μπορούσε κανείς να περάσει στη Νότια Θάλασσα αλλά έκανα λάθος. Χώρος είναι η σωστή λέξη. Υπάρχει ακόμη χώρος μέσα μου. Χώρος προς αναπλήρωση στην καρδιά μου. Χώρος για να μάθω νέες λέξεις. Χώρος του ωκεανού. Χώρος της Αμερικής. Ερωτική ανησυχία και χώροι ήσυχοι. Πλήρη για Νότια.

Ο Αντόνιο Πιγκαφέττα θεωρεί πως το να δαμάσεις τη ζωή είναι σα να ιππεύεις ένα αραβικό άλογο, πρέπει να εξοικειωθείς με κάθε κίνησή του για να το κάνεις να σε πάει εκεί που θες. Εγώ πάντα έψαχνα την ελευθερία αλλά επέβαλλα στον εαυτό μου και μια αυστηρή πειθαρχία. Μόνον έτσι κατάφερα να με αποδεχτώ.

Πράξη 3^η

Οταν ήρθαν τα κρύα, σταματήσαμε για να ξεχειμωνιάσουμε. Ήμασταν ήδη αρκετά νότια, 49 μοίρες στην Ανταρκτική. Για δύο μήνες δεν είδαμε ψυχή ζώσα.

Μία μέρα ο Τζοβάνι εμφανίστηκε από το πουθενά. Είχε ανάστημα γίγαντα και στεκόταν γυμνός στην άλλη όχθη, χόρευε και τραγουδούσε πετώντας σκόνη πάνω από το κεφάλι του. Όταν εμφανίστηκε βάλθηκε να δείχνει τον ουρανό με το δάχτυλο: νόμιζε πως ήρθαμε από εκεί. Ο Τζοβάνι ήταν πραγματικά τεράστιος. Είχε το πρόσωπο βαμμένο κόκκινο και κίτρινο και λίγα μαλλιά βαμμένα λευκά. Ήταν ντυμένος με ραμμένα δέρματα ζώου και κρατούσε ένα κοντόχοντρο τόξο. Όταν είδε για πρώτη φορά τον εαυτό του σε έναν καθρέφτη έμεινε έκπληκτος. «Τζοβάνι» δεν ήταν το πραγματικό του όνομα. Τον βαφτίσαμε έτσι γιατί έμεινε κάποιο διάστημα μαζί μας. Μου έμαθε ένα σωρό λέξεις της γλώσσας του. Μία μέρα, έτσι όπως ήρθε, εξαφανίστηκε. Τον σφυγμό της ζωής φαίνεται πως η θλίψη τον συντρίβει σαν σε μία πορεία ξέφρενη.

Μείναμε σε αυτή τη γη που λέγεται Παταγονία για πέντε ατελείωτους μήνες. Έγινε μία συνωμοσία εναντίον μου. Οι καπετάνιοι των άλλων τεσσάρων πλοίων ήθελαν να επιστρέψουν στην πατρίδα και θέλησαν να με κάνουν πέρα. Κατάφερα να τους προλάβω. Έναν τον εκτέλεσα. Τους άλλους τους συγχώρησα. Ένωσα πολύ μόνος. Σωματική και συναισθηματική στασιμότητα. Μόνο η γλώσσα μοιάζει να κινείται. Θα μπορούσαμε να παραλληλίσουμε τη ανακάλυψη νέων λέξεων με την ανακάλυψη νέων χωρών; Γιατί όχι; Δεν είναι το ίδιο γοητευτικό;

Ο Αντόνιο Πιγκαφέττα θεωρεί πως το να βρεις κάποιον να σου μάθει τη γλώσσα του τόπου όπου βρίσκεσαι λέγεται γλωσσική φιλοξενία. Είναι αλήθεια: κάθε φορά που μιλάμε, μεταφράζουμε με λέξεις αυτό που έχουμε μέσα μας και η γλώσσα που χρησιμοποιούμε είναι η ουσία της επικοινωνίας.

Πράξη 4

Φτάσαμε ήδη στον Οκτώβρη κι η νύχτα διαρκούσε τρεις ώρες μόνο. Ταξιδεύοντας πάντα προς Νότο, μια μέρα, συναντήσαμε ένα στενό. Το διασχίσαμε για να διαπιστώσουμε πού οδηγούσε. Είχε μήκος 110 λεύγες και πλάτος μόλις μισή λεύγα κι ήταν περιτριγυρισμένο από πανύψηλα βουνά, φορτωμένα με χιόνι. Το άλλο άκρο του κατέληγε σε μία μεγαλύτερη θάλασσα. Τον Ειρηνικό Ωκεανό... Όταν το επιβεβαίωσα, ξέσπασα σε δάκρυα χαράς. Η έξοδος απ' το στενό δεν ήταν εύκολη. Έπρεπε πρώτα να εντοπίσουμε την έξοδο εξερευνώντας την ακτογραμμή σπιθαμή προς σπιθαμή. Πέρασαμε αρκετές μέρες σε αυτά τα πανέμορφα βουνά. Εν τω μεταξύ, ο Στέφαν Γκόμεζ, με πρόδωσε. Ήταν ο πλοίαρχος του Σαντ' Αντόνιο. Τον έστειλα σε αποστολή αναγνώρισης κι αυτός αυτομόλησε. Επέστρεψε στην Ισπανία με το πλοίο του. Γνωρίζω μετά βεβαιότητας πως με μισούσε.

Είχα επιθυμίες, αλλά δεν είχα το δικαίωμα να τις έχω. Έχω αμφιβολίες για τα πάντα, συχνά χωρίς να γνωρίζω το γιατί. Έσφαλα πάντα εκεί που κανένας άλλος δε λαθεύει. Έκανα πάντα ό,τι ήταν δυνατόν για να δοκιμάσω να κάνω αυτό που όλοι ξέρουν να κάνουν. Θέλω πάντα να παίρνω αυτό που οι άλλοι χωρίς κόπο έχουν κι ας μην το θέλουν. Ανάμεσα σε 'μενα και τη ζωή ορθώνεται πάντα ένα θολό γυαλί... Ποτέ δεν κατάλαβα αν ήμουν υπερβολικά ευαίσθητος από την ευφυΐα που διέθετα ή το αντίστροφο. Καθυστερούσα πάντα. Δεν ξέρω για ποιο από τα δύο καθυστερούσα: ίσως και για τα δύο, ίσως για ένα από τα δύο. Ή ίσως και για κάτι άλλο.

Ο Αντόνιο Πιγκαφέττα υποστηρίζει πως η Γη κι η θάλασσα μιλούν διαφορετικές γλώσσες. Η γήινη κινείται οριζόντια, η θαλάσσια κάθετα. Η πρώτη είναι φτιαγμένη από λέξεις, συναντήσεις, εντάσεις, πτώσεις και ανυψώσεις. Η δεύτερη είναι φτιαγμένη από σιωπές, είναι το άνω και το κάτω, ο ουρανός και η άβυσσος... Πρόκειται για το "άνω" και το "κάτω", για τον ουρανό και την άβυσσο. Συμφωνώ! Η Παταγονία είναι το τέλος ενός κόσμου κι η απαρχή ενός άλλου. Το τέλος μιας γλώσσας κι η αρχή μιας άλλης.

Πράξη 5^η

Την Τετάρτη 28 Νοεμβρίου 1520 ήμασταν στον Ειρηνικό Ωκεανό. Σύντομα, ξεμείναμε από τρόφιμα. Περάσαμε τρεις εφιαλτικούς μήνες. Είχαμε μόνο παξιμάδια ή τα ψίχουλα που είχαν απομείνει και τα σκουλήκια που είχαν μέσα. Βρομούσε κάτουρο ποντικών. Το πόσιμο νερό ήταν κίτρινο και σε αποσύνθεση. Τρώγαμε μέχρι και ποντίκια. Πωλούνταν μισό δουκάτο το ένα. Από το σκορβούτο πρήζονταν τα ούλα πάνω και κάτω μέχρι που να μην μπορούμε πια να μασήσουμε. Πολλοί έχασαν τη ζωή τους έτσι, χωρίς να ‘χουν βάλει κάτι στο στόμα τους.

Ο Πάολο ήταν ο γίγαντάς από τη Γη του πυρός, που μας μάθαινε λέξεις της δικής του γλώσσας. Τις τελευταίες μέρες της ζωής του αλλαξοπίστησε κι έτσι του δώσαμε ένα χριστιανικό όνομα. Πέθανε κι αυτός όπως και πολλοί άλλοι ναύτες μου. Ήμασταν όλοι ετοιμοθάνατοι.

Μέσα μου υπάρχει κυρίως κούραση .Όχι για κάτι συγκεκριμένο ή χωρίς λόγο. Κούραση... Απλά και μόνον κούραση... Η φινέτσα των ανώφελων αισθήσεων, τα βίαια πάθη για το τίποτα, οι έντονοι έρωτες γι’ αυτό που υποθέτουμε πως κάποιος έχει. Όλα αυτά, κι εκείνο που τους λείπει αιώνια-όλα αυτά προκαλούν κούραση, ετούτη την κούραση. Κούραση. Υπάρχουν σίγουρα όσοι αγαπούν το άπειρο. Υπάρχουν σίγουρα όσοι ζητούν το αδύνατο. Υπάρχουν αναμφίβολα κι αυτοί που δεν επιθυμούν απολύτως τίποτα. Τρία είδη ιδεαλιστών, κι εγώ κανένα από αυτά: διότι εγώ αγαπώ απεριόριστα το άπειρο, διότι εγώ επιθυμώ ανέφικτα το εφικτό, διότι εγώ τα θέλω όλα κι ακόμα περισσότερα, εάν βέβαια κάτι τέτοιο είναι εφικτό ή ακόμα και ανέφικτο... Και το αποτέλεσμα;γι’ αυτούς η ζωή που έζησαν ή ονειρεύτηκαν, γι’ αυτούς το όνειρο που ονειρεύτηκαν ή έζησαν, γι’ αυτούς ό,τι υπάρχει ανάμεσα στο όλα και στο τίποτα, δηλαδή η ζωή... Για ‘μένα, όμως, μία βαθιά και στείρα κούραση. Για ‘μένα μόνο μια μεγάλη, μια βαθιά- και αχ! μα ποια ευτυχία!- ατελείωτη κούραση. Μία αφόρητη κούραση. Αφόρητη, αφόρητη κούραση...

Ο Antonio Pigafetta υποστηρίζει ότι η πίστη στον Θεό είναι λεπτεπίλεπτη, αέρινη, ανεπαίσθητη ή βαριά και σκληρή σαν πέτρα. Μια πέτρα που εκτοξεύεται προς τον ουρανό. Αυτό που συμβαίνει στην πέτρα συμβαίνει και σε ‘μένα. Τα πόδια μου είναι τόσο κουρασμένα που τα αισθάνομαι σαν πέτρα. Για μια στιγμή είμαι κι εγώ μια πέτρα που εκτοξεύεται στον ουρανό

Πράξη 6^η

Τα μάτια βλέπουν , γι' αυτό είναι σημαντικά. Είναι τα μοναδικά που μπορούν να συλλάβουν την ομορφιά. Η όραση μπορεί να είναι συμμετρική, γραμμική ή παράλληλη σε τέλεια ακολουθία με τον ορίζοντα. Όμως μπορεί να είναι και ασύμμετρη, κυρτή, παλαβή, δεν έχει σημασία γιατί η ομορφιά μπορεί να περνά από τις πιο παράξενες οδούς, ακόμη κι από εκείνες που δεν έχει δεχτεί η κοινή λογική. Και λοιπόν η ομορφιά φαίνεται, γιατί είναι ζωντανή και άρα πραγματική. Θα λέγαμε καλύτερα, πως μπορεί να τύχει να τη δούμε. Εξαρτάται από το πού αποκαλύπτεται. Αλλά το ότι κάποιες φορές αποκαλύπτεται δεν χωρά αμφιβολία[...]. Το πρόβλημα είναι να έχεις μάτια και να μην ξέρεις να βλέπεις, να μην βλέπεις όσα συμβαίνουν, ούτε καν το ελάχιστο στημόνι της πραγματικότητας. Μάτια κλειστά. Μάτια που δεν βλέπουν πια. Που δεν έχουν περιέργεια. Που τίποτα πλέον δεν περιμένουν να συμβεί. Ίσως γιατί πιστεύουν πως η ομορφιά δεν υπάρχει. Μα από την ερημιά των δρόμων μας Εκείνη περνά, σπάζοντας το πεπερασμένο όριο και γεμίζοντας τα μάτια μας με ατελείωτο πόθο.

Επιτέλους μια μέρα είδαμε ξηρά. Δύο μεγάλες βάρκες γεμάτες με άντρες ήρθαν προς το μέρος μας, στην πιο μεγάλη καθόταν ο Βασιλιάς τους. Όταν έφτασαν στο καράβι, μας ο διερμηνέας μας τους μίλησε σε μαλαισιανή διάλεκτο κι εκείνοι τον κατάλαβαν. Άλλοι ανέβηκαν στο καράβι μας, εγώ τους έδειξα τα δώρα, που φέρναμε στο Βασιλιά τους. Με τη σειρά του κι εκείνος μας έκανε δώρο μια ράβδο χρυσού κι έναν σάκο γεμάτο τζίντζερ. Την επόμενη μέρα ο Βασιλιάς επέστρεψε με κάποιους ευγενείς και ανέβηκαν στη βάρκα. Όταν αγκαλιαστήκαμε για 'μένα ήταν μια απίστευτη αίσθηση. Έτσι ξεκίνησαν μέρες γιορτής. Η Βασίλισσα ήταν νέα κι όμορφη και ήταν καλυμμένη ολόκληρη με ένα ασπρόμαυρο ύφασμα. Είχε κατακόκκινα χείλη και νύχια και στο κεφάλι ένα καπέλο από φύλλα φοίνικα. Έριξα τουφεκιές σε ένδειξη γιορτής. Ο Βασιλιάς με αποκάλεσε αδερφό. Τις επόμενες μέρες βαφτίσαμε περισσότερες από 800 ψυχές μεταξύ των οποίων άντρες, γυναίκες και παιδιά.

Να η φωνή της ανησυχίας μου! Την ακούω καθαρά και δυνατά! Κι επίσης ο ρυθμός που τη συνοδεύει. Εγώ τρέφομαι από αυτόν το ρυθμό. Ο μουγκλατίκ είναι ένας αντρικός χορός, όπου φορούνε πανοπλίες φτιαγμένες από κελύφη κούφια καρύδων, οι άντρες συγκρούονται και χτυπούν ο ένας τον άλλον, μοιάζει με μάχη. Στον καλατόνγκ αντίθετα οι χορευτές χτυπούν στη γη κομμάτια άδειου μπαμπού. Ο σουμπλιάν είναι ένας θρησκευτικός χορός, που σκοπό του έχει να ευχαριστήσουν το ηφαίστειο όταν ξυπνά. Οι χοροί στις Φιλιππίνες δέχθηκαν πολλές επιρροές: ινδικές, αραβικές, μουσουλμανικές. Μου αρέσει αυτός ο συγκρητισμός.

Ο Αντόνιο Πιγκαφέττα αναφέρει πως αληθινός τόπος γέννησης είναι εκείνος, όπου για πρώτη φορά είδαμε συνειδητά τον εαυτό μας. Αυτή η γη είναι η πραγματική μου πατρίδα. Αυτός είναι ο τόπος, όπου δένω το όνομά μου για πάντα.

Πράξη 7η

Τα μεσάνυχτα σαλπάρουμε για το Μακτάν. Με το πρώτο φως της ανατολής κατεβήκαμε από τις βάρκες, πηδώντας μέχρι το γόνατο μέσα στο νερό. Τα βράχια δεν επέτρεπαν στις βάρκες να φτάσουν ως την ακτή. Μόλις πατήσαμε στην άμμο βρεθήκαμε αντιμέτωποι με τον Λάπου-Λάπου και τους άντρες του. Θα ‘ταν τουλάχιστον 1500. Εμείς δεν ήμασταν ούτε 50. Στην αρχή φοβόντουσαν τα όπλα μας. Μετά άρχισαν να μας ρίχνουν ό,τι έβρισκαν: βέλη, πέτρες, κοντάρια, δηλητηριασμένα καλάμια. Διέταξα οπισθοχώρηση, αλλά ήταν ήδη αργά. Ένα βέλος μου διαπέρασε το πόδι. Μετά ένα χτύπημα από δόρυ στο πρόσωπο με έριξε κάτω. Μέσα σε μία στιγμή όλοι ήταν από πάνω μου. Με χτυπούσαν με μένος μέχρι τέλους. Έτσι πέθανα, το πρωί της 27^{ης} Απριλίου 1521, με το πρόσωπο στην, ποτισμένη από το δικό μου αίμα, άμμο.

Ο Αντόνιο Πιγκαφέττα θεωρεί πως υπάρχουν στιγμές που νιώθεις τον χρόνο να σταματά. Όπως όταν βλέπουμε τη ροή ενός ποταμού ή τον καπνό ενός κλαδιού θυμιάματος που καίγεται. Αυτός τον ονομάζει μυθικό χρόνο. Είναι ο ακίνητος εκείνος χρόνος, που εναλλάσσεται με τη κανονική ροή της άμμου στην κλεψύδρα. Υπάρχει ο χρόνος της ανησυχίας και ο μυθικός χρόνος. Χρόνος που κινείται, χρόνος ακίνητος. Κίνηση και στάση. Είναι μια ταλάντωση. Κινούμαστε, αναζητούμε πράγματα, αφήνουμε ίχνη της πορείας μας. Μετά ο μύθος, ο ακίνητος χρόνος, επιστρέφει.

Η πίστη στο Θεό θα μπορούσε να είναι κι αυτό. Να αποδέχεσαι πως όλα είναι μάταια. Να θέτεις αναπάντητα ερωτήματα. Ποιος μπορεί να πει τι είναι η αλήθεια; Μου αρέσει να σκέφτομαι το μυθικό χρόνο. Σα να βυθίζομαι στο νερό ενός ποταμού. Να προσεύχομαι με το άρωμα του λιβανιού. Να κάνω μια κίνηση αφοσίωσης. Ο θάνατος είναι η στροφή του δρόμου, όταν πεθαίνεις, απλά, δεν είσαι ορατός. Αν αφουγκραστώ, νιώθω την ύπαρξη των βημάτων σου, όπως υπάρχω κι εγώ. Η γη φτιάχτηκε από ουρανό. Δεν έχει φωλιά το ψέμα. Ποτέ κανείς δεν χάθηκε. Όλα είναι αλήθεια και όλα είναι δρόμος.

Ακολουθεί το πρωτότυπο στην ιταλική γλώσσα

Quadro 1

Mi chiamo Ferdinando Magellano.

Sono stato un navigatore portoghese al servizio del re di Spagna.

Ho cercato di compiere per primo il giro del mondo.

Non ci sono riuscito.

Alcuni miei compagni sì, loro sono ritornati a casa.

Io no. Sono morto su un'isola delle Filippine.

Sono caduto in combattimento, con la faccia dentro la sabbia bagnata dal mio sangue.

Non mi hanno nemmeno seppellito.

Ho compiuto il mio destino.

Dove è finita la vecchia che me lo aveva predetto?

Dove sono finiti tutti i miei marinai?

È stata l'Inquietudine che mi ha spinto fin là...

L'Inquietudine è stata la mia compagna di una vita

Chi sogna di più, mi dirai —

Colui che vede il mondo convenuto

O chi si perse in sogni?

Che cosa è vero? Cosa sarà di più—

La bugia che c'è nella realtà

O la bugia che si trova nei sogni?

Chi è più distante dalla verità —

Chi vede la verità in ombra

O chi vede il sogno illuminato?

Siamo salpati dal molo di Siviglia il 10 agosto 1519 con 5 navi e 237 marinai.

Nella spedizione c'era anche un italiano

Antonio Pigafetta., vicentino, cavaliere di Rodi

Si è aggiunto a noi come uomo d'armi.

Non aveva una vera ragione per venire.

Lo ha fatto solo per spirito di avventura.

Sapeva che stavo organizzando un viaggio verso mari lontani e mi ha chiesto il permesso di unirsi.

All'inizio non mi piaceva.

poi è diventato come un fratello.

Ha tenuto un diario prezioso dove ha registrato tutto quello che è successo

I miei marinai gli hanno dedicato una ballata.

Dedico questo viaggio a mio padre.

Ho cercato di leggere tutti i libri della sua biblioteca prima di partire.

Se vuoi conoscere davvero un uomo- diceva qualcuno- devi sapere quello che ha letto.

Mi piace leggere. E anche scrivere. Eppure non mi basta.

il solo raccontare per me non è abbastanza.

Mi sembra di appiattirmi sulla carta.

l'Inquietudine che mi brucia mi porta a cercare sempre la tridimensionalità.

E ' come se sentissi il bisogno di uscire dal libro e di prendere del tempo e dello spazio.

lo stesso spazio immenso che ci circonda.

Il Cielo e il mare

Due Linee parallele.

Antonio Pigafetta sostiene che la Creatività è

l'elemento centrale dell'esperienza umana.

Due Linee parallele sono il simbolo della creazione

la bibbia comincia infatti con la lettera Bet la cui forma nell'alfabeto ebraico ricorda il numero due

quindi la possibilità di scegliere

Quadro 2

E finalmente siamo arrivati in Brasile.

Questa terra è del re del Portogallo

È grandissima,

più di Spagna Italia e Francia messe insieme.

I popoli che abitano questi luoghi sono veramente strani

vanno in giro nudi

.Si dipingono il corpo di tatuaggi,

si bucano le labbra e si ornano i capelli con le piume di pappagallo.

Dormono in reti di corda chiamate amache e vivono tutti insieme in grandi capanne chiamate boii.

Hanno barche ricavate da un solo albero chiamate canoe.

Mangiano la carne umana dei nemici uccisi non perché sia buona ma per l'usanza di ricordarli in questo modo.

Maragatum era un india bellissima

Il suo nome vuol dire più che buono.

un giorno è salita sulla nave e si è fatta un piercing .

ha preso un chiodo lungo un dito trovato chissà dove e si è bucata la carne...io la guardavo così , senza parlare, non trovavo le parole.

L'amore, quando si rivela,

Non si sa rivelare.

Sa bene guardare lei,

Ma non le sa parlare.

Chi vuol dire quel che sente

Non sa quel che deve dire.

Parla: sembra mentire...

Tace: sembra dimenticare...

Ah, ma se lei indovinasse,

Se potesse udire lo sguardo,

E se uno sguardo le bastasse

Per sapere che stanno amandola!

Ma chi sente molto, tace;

Chi vuol dire quello che sente

Resta senz'anima né parola,

Resta solo, completamente!

Ma se questo potesse raccontarle

Quel che non oso raccontarle,

[Non dovrò più parlarle.](#)

[Perché le sto parlando...](#)

Siamo rimasti in questa terra 13 giorni.

Poi abbiamo ripreso il nostro cammino verso l'Antartide.

A 34 gradi di latitudine sud abbiamo incontrato un enorme fiume di acqua dolce.

Già pensavo che da qui si potesse passare nel mare del sud ma mi sbagliavo.

Spazio è la parola giusta.

C'è ancora spazio dentro di me

Spazio nel mio cuore da riempire

spazio per parole nuove da imparare.

spazio dell'oceano

spazio dell'America

Inquietudine d'amore e spazi silenti,

prua verso sud.

Antonio Pigafetta sostiene che cavalcare la vita è come salire su un cavallo arabo,

bisogna sposare ogni suo movimento per farsi portare dove si vuole.

Io ho sempre cercato la libertà ma mi sono imposto anche una ferrea disciplina

solo così sono riuscito ad accettare me stesso

Quadro 3

Arrivato l'inverno ci siamo fermati a svernare.

Eravamo già molto a sud, 49 gradi all'antartico.

Per due mesi non abbiamo visto anima viva.

Un giorno Giovanni si è presentato all'improvviso. Aveva una statura da gigante e se ne stava nudo sull'altra riva a ballare e cantare buttandosi polvere sopra la testa.

Quando si è presentato si è messo a indicare il cielo con un dito: pensava che venissimo da lì.

Giovanni era veramente enorme. Aveva la faccia dipinta di rosso e di giallo e pochi capelli dipinti di bianco. Era vestito di pelli di animale cucite insieme e imbracciava un arco corto e grosso.

Quando si è visto per la prima volta in uno specchio si è spaventato.

Giovanni non era il suo vero nome.

lo abbiamo ribattezzato così perché è stato un po' di tempo con noi.

Mi ha insegnato un sacco di parole della sua lingua.

Un giorno, come è venuto, è scomparso.

I battiti della vita sembra che uno sgomento li travolga come in una corsa precipite.

Siamo stati in questa terra chiamata Patagonia per cinque lunghi mesi.

C'è stata una congiura contro di me

I capitani delle altre quattro navi volevano tornare a casa e volevano farmi fuori.

Sono riuscito ad anticiparli

Qualcuno l'ho fatto giustiziare.

altri li ho graziati.

Mi sono sentito molto solo

Staticità fisica ed emotiva.

Solo la lingua sembra muoversi

Si può fare un parallelo tra l'incontro con parole nuove e la scoperta di nuove terre?

Perché no? non è altrettanto affascinante?

Antonio Pigafetta sostiene che trovare qualcuno che ti insegna la lingua del posto in cui ti trovi si chiama ospitalità linguistica.

È vero: Ogni volta che parliamo traduciamo con le parole quello che abbiamo dentro e la lingua che usiamo è l'essenza stessa della comunicazione.

Quadro 4

Eravamo già in ottobre e la notte durava solo tre ore.

navigando sempre verso sud un giorno abbiamo trovato uno stretto.

Lo abbiamo imboccato per vedere dove portava.

è lungo 110 leghe e largo solo mezza

è circondato da montagne altissime cariche di neve,.

Alla fine sfocia in un altro mare grande.

l'oceano pacifico..

quando ne ho avuto la certezza ho pianto per la gioia.

Uscire da questo stretto non è stato facile,

abbiamo dovuto cercare lo sbocco esplorando ogni fiordo.

Siamo stati per molti giorni fra queste montagne bellissime.

Nel frattempo Stefan Gomes mi ha tradito.

Era il comandante della Sant'Antonio,

l'ho mandato in ricognizione e lui ha disertato.

è tornato indietro in spagna con la sua nave.

So per certo che mi odiava.

Ho avuto desideri, ma mi è stata negata la ragione di averli. Per ogni cosa ho esitazione, spesso senza sapere perché. Ho sempre sbagliato i gesti che nessuno sbaglia. Ho sempre fatto il possibile per tentare di fare quello che tutti sanno fare. Voglio sempre ottenere ciò che gli altri riescono a ottenere senza volerlo. Fra me e la vita ci sono sempre stati dei vetri opachi... Non ho mai saputo se era eccessiva la mia sensibilità per la mia intelligenza o la mia intelligenza per la mia sensibilità.

Ho tardato sempre. Non so per quale delle due ho tardato: forse per entrambe, o per l'una o per l'altra. O forse la terza ha tardato.

Antonio Pigafetta sostiene che

Terra e mare hanno linguaggi diversi,
quello terrestre si muove in orizzontale
quello marino in verticale.

Il primo è fatto di parole,
di incontri e di scontri
di discese e di salite.

Il secondo è fatto di silenzi,
è il sopra e il sotto,
il cielo e l'abisso.

Sono d'accordo

la Patagonia è la fine di un mondo

l'inizio di un altro

La fine di un linguaggio

l'inizio di un altro.

Quadro 5

Mercoledì 28 Novembre 1520 siamo entrati nel mar Pacifico.

Presto siamo rimasti senza cibo

abbiamo passato tre mesi di inferno.

Avevamo solo pane biscotto o la polvere di quello che ne restava, compreso i vermi che c'erano dentro.

Puzzava di orina di topi.

L'acqua da bere era gialla e putrefatta.

Mangiavamo perfino i sorci.

Si vendevano a mezzo ducato l'uno.

Lo scorbuto ci faceva crescere le gengive sopra e sotto i denti fino a quando non si poteva più masticare.

Tanti son morti così, senza nemmeno riuscire più a mangiare.

Paolo era il gigante della terra del fuoco che ci insegnava le parole della sua lingua.

Nei suoi ultimi giorni di vita si è convertito e gli abbiamo dato un nome cristiano.

È morto insieme a tanti miei marinai.

Eravamo tutti moribondi.

Quello che c'è in me è soprattutto stanchezza
non di questo o di quello
e neppure di tutto o di niente:
stanchezza semplicemente, in sé,
stanchezza.

La sottigliezza delle sensazioni inutili,
le violente passioni per nulla,
gli amori intensi per ciò che si suppone in qualcuno,
tutte queste cose -
queste e ciò che manca in esse eternamente -
tutto ciò produce stanchezza,
questa stanchezza,
stanchezza.

C'è senza dubbio chi ama l'infinito,
c'è senza dubbio chi desidera l'impossibile,
c'è senza dubbio chi non vuole niente -
tre tipi di idealisti, e io nessuno di questi:
perché io amo infinitamente il finito,
perché io desidero impossibilmente il possibile,
perché voglio tutto, o ancora di più, se può essere,
o anche se non può essere...

E il risultato?

Per loro la vita vissuta o sognata,
per loro il sogno sognato o vissuto,
per loro la media fra tutto e niente, cioè la vita...

Per me solo una grande, una profonda,
e, ah, con quale felicità, infeconda stanchezza,
una supremissima stanchezza,
issima, issima, issima,
stanchezza...

Antonio Pigafetta sostiene che la fede in dio è qualcosa di slanciato, di aereo, di impalpabile
eppure è pesante e dura come la pietra.

È una pietra lanciata verso il cielo.

quello che succede alla pietra

succede anche a me

Le mie gambe sono così stanche

da sentirle di pietra.

Per un momento sono pietra

lanciata al cielo anche io.

Quadro 6

L'occhio guarda, per questo è fondamentale.

E' l'unico che può accorgersi della bellezza.

La visione può essere simmetrica lineare o parallela in perfetto affiancamento con l'orizzonte.

Ma può essere anche asimmetrica, sghemba, capricciosa, non importa, perché la bellezza può passare per le più strane vie, anche quelle non codificate dal senso comune.

E dunque la bellezza si vede perché è viva e quindi reale.

Diciamo meglio che può capitare di vederla. Dipende da dove si svela.

Ma che certe volte si sveli non c'è dubbio [...].

Il problema è avere occhi e non saper vedere,

non guardare le cose che accadono,

nemmeno l'ordito minimo della realtà.

Occhi chiusi.

Occhi che non vedono più.

Che non sono più curiosi.

Che non si aspettano che accada più niente.

Forse perché non credono che la bellezza esista.

Ma sul deserto delle nostre strade Lei passa,

rompendo il finito limite e riempiendo i nostri occhi di infinito desiderio

Finalmente un giorno abbiamo visto terra.

Due grandi barche piene di uomini sono venute verso di noi,

nella più grande stava seduto il loro Re.

Giunte sotto la nostra nave il nostro interprete gli ha parlato nella lingua di malacca e loro lo hanno capito.

Alcuni uomini sono saliti sulla nostra nave,

io gli ho fatto avere dei doni da portare al loro Re.

A sua volta lui ci ha fatto dono di una barra d'oro e di una sporta piena di zenzero.

Il giorno seguente il Re è tornato con alcuni nobili salendo sulla nave.

Quando ci siamo abbracciati per me è stata una sensazione incredibile.

Sono iniziati così giorni di festa.

La Regina era giovane e bella, tutta coperta di un panno bianco e nero.

Aveva la bocca e le unghie rossissime,

in capo un grande cappello di foglie di palma.

Ho fatto sparare a salve in segno di festa.

Il re mi ha chiamato fratello.

Nei giorni seguenti abbiamo battezzato più di 800 anime tra uomini donne e fanciulli.

Ecco il suono della mia inquietudine.

Lo sento chiaro e forte

E anche il ritmo che lo accompagna

Io mi nutro di questo ritmo.

Il muglatik è una danza tra uomini,

indossano delle corazze formate da gusci di noci di cocco vuoti, si scontrano e si percuotono a vicenda,

simula una lotta.

Nel kalatong invece i ballerini percuotono a terra dei pezzi di bambù vuoti.

Il sublian è una danza religiosa, serve ad ingraziarsi il vulcano quando si sveglia.

Le Danze filippine risentono di tante influenze:

indiane, arabe, musulmane.

Mi piace questo sincretismo.

La somma di tutte queste influenze da sola non pareggerebbe il conto.

Antonio Pigafetta sostiene che il vero luogo natio è quello in cui per la prima volta si è posato uno sguardo consapevole su se stessi. Questa terra è la mia vera patria. Questo è il posto cui legare il mio nome per sempre.

Quadro 7

A mezzanotte siam salpati per Mactan.

Alle prime luci dell'alba siamo sbarcati saltando giù nell'acqua fino al ginocchio.

Gli scogli non permettevano alle barche di arrivare fino a riva.

Quando abbiamo risalito la spiaggia ci siamo trovati davanti Lapu Lapu e i suoi uomini.
Saranno stati almeno 1500.

Noi non eravamo nemmeno 50.

All'inizio avevano paura dei nostri schioppi. Poi hanno cominciato a tirarci di tutto:

frecce, pietre, pali, canne avvelenate.

Ho ordinato la ritirata, ma ormai era tardi.

Una freccia mi ha trapassato una gamba.

Poi un colpo di lancia nel viso mi ha fatto cadere.

In un attimo li ho avuti tutti addosso.

Si sono accaniti su di me fino alla fine.

Sono morto così, la mattina del 27 aprile 1521, con la faccia nella sabbia bagnata dal mio sangue.

Antonio Pigafetta sostiene che ci sono momenti in cui ti sembra che il tempo si fermi.

Come quando guardiamo lo scorrere di un fiume o il fumo di un bastoncino di incenso che brucia..

Lui lo chiama il tempo del mito.

È quello fermo, che si alterna con il normale scorrere della sabbia nella clessidra.

C'è un tempo dell'inquietudine e un tempo del mito.

Tempo che si muove, tempo fermo Movimento e stasi.

È un'oscillazione.

Ci muoviamo,

andiamo alla ricerca delle cose,

lasciamo tracce del nostro passaggio.

poi il mito, il tempo immobile, ritorna.

La fede in Dio potrebbe essere anche questo. Accettare che sia tutto inutile.

Farsi delle domande senza risposta.

Chi può dire che cosa sia la realtà?

Mi piace pensare al tempo del mito.

Come immergersi nell'acqua di un fiume.

Pregare col profumo dell'incenso.

Fare un gesto di devozione.

La morte è la curva della strada,

morire è solo non essere visto.

Se ascolto, sento i tuoi passi esistere

come io esisto.

La terra è fatta di cielo.

Non ha nido la menzogna.

Mai nessuno s'è smarrito.

Tutto è verità e passaggio.